

eNBOZ

*Elektronske novice s področja nalezljivih bolezni in okoljskega zdravja
E-newsletter on Communicable Diseases and Environmental Health*

AVTORSTVO

Navodila avtorjem strokovnih del

Ver 0.2

Ljubljana, januar 2015

KAZALO

Uvod.....	3
Avtorstvo	4
Kriteriji za avtorstvo	4
Dodatne naloge prvega avtorja:	4
Vrstni red avtorjev.....	5
Drugo	5
Avtorstvo za študije izvedene v sodelovanju več organizacijskih enot	5
Zamolčanje informacij.....	5
Citiranje	5
Izvajanje študije na drugi ustanovi	5
Ocena deleža posameznega avtorja.....	6
Plagijatorstvo.....	6
Navzkrižje/nasprotje interesov	6
Podvajanje predložitve v objavo.....	6
Sprejemljivost sekundarnih objav.....	6
Konkurenčne objave osnovane na isti bazi podatkov.....	7
Viri:.....	7

Uvod

Avtorstvo je odgovorno in verodostojno intelektualno delo. Avtorstvo se mora odražati pošteno glede na dejanski prispevek pri končnem izdelku. Avtorstvo je pomembno za ugled in strokovno napredovanje, za dodelitev podpore sodelujočim kot tudi za moč in ugled njihovih inštitucij.

Biomedicinsko avtorstvo ima pomembne akademske, družbene in finančne posledice.

V primeru, ko objavo pripravlja velika skupina iz več ustanov, mora skupina določiti posameznike, ki bodo sprejeli neposredno odgovornost za pripravo objave. Te osebe so odgovorne za specifične zahteve v zvezi s preprečitvijo konfliktov interesov.

Standard avtorstva se ne nanaša samo na originalne publikacije ali znanstvena dela, ampak tudi na vsa intelektualna dela: besedila, slike v papirni ali elektronski verziji; objavljene ali samo za lokalno uporabo; namenjene za distribucijo novih odkritij ali idej, za objavo preglednega članka ali za izobraževalne programe.

Uredniki naj bi od avtorjev zahtevali izjavo o tem ali so imeli pri delu pomoč, kot je tehnična pomoč, pomoč pri zbiranju in obdelavi podatkov ter pomoč pri pisanju članka. Če je bila ta pomoč znatna, je take osebe treba omeniti v zahvali. Enako velja za osebe, ki so prispevale finančno in materialno podporo.

Uredniki naj bi razvili in izvajali politiko ocenjevanja prispevka posameznega avtorja ter politiko prepoznavanja avtorja, odgovornega za integriteto dela kot celote (porok). Ta oseba je navadno tudi prvi avtor.

Če je le možno, naj se avtorstvo določi na začetku študije/članka, ko se potencialni avtorji dogovorijo o načrtu študije/objave. Morda je dobro razmisliti, ali bi se brez posamezne osebe/avtorja integriteta dela bistveno spremenila. Odgovorni avtor/porok mora biti sposoben razložiti vključevanje in vrstni red avtorjev. Reševanje sporov v zvezi z avtorstvom ni naloga urednika.

Vsi imenovani avtorji morajo izpolnjevati pogoje in vsi, ki izpolnjujejo pogoje, morajo biti navedeni kot avtorji. Vsak avtor mora prispevati delež, za katerega lahko prevzame javno odgovornost. Vsakdo, ki je imel pomemben intelektualni prispevek mora biti naveden kot avtor.

Vsakomur, ki je dal drug pomemben prispevek, se je treba zahvaliti. To so na primer osebe, ki so prispevale samo tehnično pomoč, pomoč pri pisanju, ali pa vodja oddelka, ki je priskrbel le splošno podporo.

Osebe, ki so prispevale materialno pomoč, lahko navedemo kot klinične raziskovalce ali sodelujoče raziskovalce. Njihova funkcija naj bo navedena; na primer znanstveno svetovanje, kitični pregled predloga študije, zbiranje podatkov ali zagotovilo in oskrba za paciente

Opredeleitev standarda za avtorstvo zelo pomembno, saj je treba standardizirati pristop glede navajanja avtorjev intelektualnega dela in njihovega vrstnega reda. S sprejetim jasnih standardov avtorstva se lahko v veliko meri izognemo nesporazumom zaradi uporabe principa »dobre volje« ali slabe komunikacije med raziskovalci ter vplivamo na boljšo učinkovitost in ugled posameznikov, pa tudi celotnega centra.

Standardi sam po sebi še ne pomeni ničesar. Posamezniki se morajo odločiti, da jih bodo upoštevali. Avtorji, ki načela upoštevajo, navodilom dajo smisel. Vsak pisec bi moral razmišljati, da mora objava postati zapis odkritja in ne curriculum vitae posameznika.

Standarde je treba občasno revidirati, saj se tako objavljane znanstvenih del kot tudi prakse avtorstva spreminjajo.

Avtorstvo

Kriteriji za avtorstvo

1. Avtor članka je oseba, ki prispeva bistveni intelektualni delež pri zasnovi ali načrtu študije ali pri pridobivanju podatkov ali analizi in interpretaciji podatkov.
2. Avtor mora prevzeti odgovornost za vsaj en segment dela, vedeti mora tudi kdo je odgovoren za druge segmente dela ter mora biti prepričan o njihovi sposobnosti in poštenosti.
3. Avtorstvo mora biti osnovano na treh pogojih, ki morajo biti vsi v celoti izpolnjeni. Avtor mora sodelovati pri:
 - oblikovanju zasnove in oblike ali pridobitvi podatkov ali analizi in interpretaciji podatkov,
 - pripravi osnutka ali kritičnem pregledu intelektualne vsebine in
 - pri dokončni potrditvi verzije za objavo.
4. Vsi imenovani avtorji morajo izpolnjevati pogoje in vsi, ki izpolnjujejo pogoje, morajo biti navedeni kot avtorji. Avtorstvo ne more biti dodeljeno kot izraz spoštovanja ali spodbude.
5. Avtorstvo naj se določi na začetku, ko se potencialni avtorji dogovorijo o načrtu dela in vrsti objave.
6. Praviloma sprejme en avtor primarno odgovornost za delo v celoti, četudi ne pozna vseh delov v potankost. Ta avtor zagotovi, da vsi avtorji ustrezajo osnovnemu standardu za avtorstvo in mora pripraviti zgoščen opis njihovega prispevka, ki ga sprejmejo vsi avtorji. Zapis ostane v arhivu.
7. Sodelujoči, ki ne izpolnjujejo pogojev za avtorstvo, morajo biti navedeni v zahvali. To so na primer osebe, ki so prispevale samo tehnično pomoč, pomoč pri pisanju, ali pa vodja oddelka, ki je priskrbel le splošno podporo. Osebe, ki jih omenimo v zahvali morajo v to pisno privoliti.
8. Če želimo pridobiti podatke od osebe, ki pri pisanju članka ne bi sodelovala, prosimo za njegovo privoljenje za rabo podatkov.

Dodatne naloge prvega avtorja:

1. vodenje tima avtorjev (lahko je to tudi zadnji avtor) pri določitvi vrstnega reda avtorjev, določitev pisne naloge, rokov za pisne prispevke in ocene soavtorjev ter nudenje možnosti soavtorjem, da v odprti diskusiji predstavijo svoje dvome in predloge,
2. priprava osnutka, razdelitev v pregled in podajane smernic za pregled in popravke,
3. zagotovitev upoštevanja etičnih načel (npr. razkritje navzkrižja/nasprotja interesov),
4. zagotovitev da ne gre za plagiat

Vrstni red avtorjev

Obstaja več pristopov za vrstni red avtorjev. Najpogosteje je to prispevek k delu in objavi, ki postopoma pada od prvega do zadnjega avtorja. Zadnji avtor ima sicer navadno kljub vsemu lahko posebno vlogo. V vsakem primeru mora biti odločitev skupna v sodelovanju vseh avtorjev.

Avtorji morajo v delu pojasniti vlogo vsakega avtorja in kako so opredelili vrstni red, da bralci lahko razumejo princip. Prvi avtor zgoščeno opiše, kako se je odločilo o avtorstvu.

Obstaja več pristopov za vrstni red avtorjev - lahko je to abecedni red ali pa raziskovalni staž. Najpogosteje je to prispevek k delu in objavi, ki postopoma pada od prvega do zadnjega avtorja. Zadnji avtor je pogosto vodja ali pa starejši kolega. V vsakem primeru mora biti odločitev skupna v sodelovanju vseh avtorjev.

Seznama in vrstnega reda avtorjev ne spreminjajte brez njihovega soglasja.

O vseh nesporazumih se je treba dogovoriti v najožjem krogu, preden se konflikt razkrije ostalim. Priporočeno je, da se vnaprej podpiše neke vrste sporazum.

Drugo

Avtorstvo za študije, izvedene v sodelovanju več organizacijskih enot

Pomembno je, da so vsi soudeleženi pri zbiranju podatkov, analizi in interpretaciji ter pisanju članka pravočasno seznanjeni z namenom priprave objave. Treba je preprečiti podvajanje. Dobro je poskrbeti za predhodno strinjanje vseh vodij organizacijskih enot. Vsi udeleženi morajo imeti dovolj časa za podajanje mnenj in predlogov popravkov.

Avtorji so dolžni navesti organizacijo, pri kateri so zaposleni.

Študent naj bo prvi avtor pri objavi, ki temelji samo na delu v sklopu njegove naloge.

Zamolčanje informacij

1. avtorji so etično zavezani, da informacije objavijo takoj, ko je nujno zaščititi zdravje ljudi. Zaskrbljenost zaradi problema kasnejše objave ne sme izključiti takojšnje objave informacij.

2. avtorji javnosti ne smejo zamolčati pomembnih informacij zaradi namena priprave več publikacij iz raziskave ali baze podatkov.

Objava istega rokopisa več kot enkrat se smatra za neetično.

Citiranje

Ne citirajo se povzetki, saj je znano, da pogosto ne povzamejo vseh ključnih informacij. Citiranje drugih naj ne bo selektivno za podporo objavi, prav tako naj ne bo napačno. Izogibati se moramo nepotrebne citiranju lastnih objav.

Natančno navajanje virov je pomembno, da bralcem omogočimo iskanje izvirnih člankov.

Izvajanje študije na drugi ustanovi

V primeru, da je bilo delo izvedeno na drugi ustanovi, se njeno ime obvezno omeni.

Ocena deleža posameznega avtorja

ACF (Authors Contribution Factor) je delež posameznega avtorja pri celotni publikaciji. ACF naj bi bil 1.00 (100%). Posamezni avtorji določijo svoj delež glede na prispevek. Opis dela posameznika se predstavi v publikaciji.

Plagiatorstvo

Plagiatorstvo je uporaba ali namen uporabe teksta, ideje ali navedb kot lastnih, čeprav so povzeta iz dela drugega, ki je bilo že objavljeno v tiskani ali elektronski verziji, in ni sprejemljivo.

Navzkrižje/nasprotje interesov

Navzkrižje interesov obstaja, ko ima avtor (ali ustanova, kjer je avtor zaposlen), recenzent, ali urednik finančni ali osebni odnos, ki neprimerno vpliva na njena ali njegova dejanja. Taka razmerja so znana tudi kot dvojna zaveza, konkurenčni interesi ali konkurenčna lojalnost.

Najlažje se ugotavljajo finančna razmerja, kot so zaposlenost, svetovanje, lastništvo delnic, honorarji ali pa plačilo ekspertnih prič, ki so tudi najbolj verjetna, da bodo porušila verodostojnost revije, avtorjev in znanosti same.

Navzkrižja se lahko pojavijo tudi zaradi osebnih odnosov, akademske tekmovalnosti in intelektualne strasti.

Vsi udeleženci v procesu revizije in objave morajo razkriti razmerja, ki bi bila lahko prepoznana kot potencialno navzkrižje interesov.

Financiranje študij s strani komercialnih podjetij, zasebnih skladov in vladnih organizacij je lahko potencialni vzrok pristranskosti.

Raziskovalci imajo etično dolžnost, da v objavo predložijo rezultate verodostojnih raziskav.

Uredniki se morajo izogniti izbiri recenzenta, ki ima očitano potencialno navzkrižje interesov, na primer nekdo, ki je zaposlen v isti instituciji kot kdo od avtorjev.

Recenzenti morajo razkriti uredniku vsakršno navzkrižje interesov.

Podvajanje predložitve v objavo

Odvečnost ali podvajanje publikacije se šteje v primeru, ko članek znatno ponavlja informacije, že objavljene v tiskani ali elektronski obliki.

Večina biomedicinskih revij ne bo sprejelo v pregled članka, ki je istočasno v pregledu za objavo v drugi reviji. Izjema se lahko naredi v primeru soglasja, da gre za interes javnega zdravja.

Sprejemljivost sekundarnih objav

Za določene vrste objav, kot so smernice, ki jih objavljajo agencije in strokovne organizacije, je treba, da dosežejo čim širše množice. V takih primerih urednik lahko izjemoma objavi članek, katerega vsebina je bila v večji meri že objavljena, vendar le v soglasju z avtorji in urednikom odgovarjajoče revije. Pogosto so tak primer pregledni članki.

Konkurenčne objave osnovane na isti bazi podatkov

Uredniki lahko dobijo istočasno osnutke za objavo rezultatov analize iste baze podatkov. Objavi se lahko razlikujeta v analitskih metodah in/ali zaključkih. Vsak osnutek se mora obravnavati ločeno. V primeru, da so zaključki zelo podobni, se urednik lahko odloči in da prednost prvi prispeli prijavi.

Viri:

1. **ICMJE** International Committee of Medical Journal editors
http://www.icmje.org/ethical_1author.html
2. Harvard Medical School, Office for Professional Standards and Integrity
<http://hms.harvard.edu/public/coi/policy/authorship.html>
3. **CDC** Centers for Disease Control and Prevention
<http://www.cdc.gov/od/science/policies/authorship.htm>